

ALOIS CARD. STEPINAC – UN EROU EXEMPLAR DIN RÂNDUL MULȚILOR PĂSTORI EROI

**(Wyszynski, Beran, Tomašek, Korec, Vlk, Slipy, Mindszenty,
Todea, Bossilkov, Koliqi)**

† Želimir PULJIĆ
Episcop de Dubrovnik

1. Introducere

Alojzije Stepinac (beatificat pe 3 octombrie 1998) reprezintă mărturia unui erou al epocii istorice caracterizate de persecuțiile împotriva Bisericii și în care se încerca îndepărtarea catolicilor de Roma. Acesta a fost un fapt comun în întregul imperiu comunist. Alături de Stepinac, există o generație de mari păstori care au suferit acea persecuție: Wyszynski în Polonia, Beran și apoi Tomašek, Korec și Vlk în Cehoslovacia, Slipy în Ucraina, Mindszenty în Ungaria, Todea în România, Bassilkov în Bulgaria (beatificat pe 15 martie 1998), Koliqi și Luli în Albania... Lista ar fi interminabilă și, mai ales, incompletă, pentru că este imposibilă cunoașterea numelor tuturor creștinilor uciși și persecutați. Toate acestea s-au întâmplat în Europa Centrală și de Est, mai mult sau mai puțin, în aceeași perioadă. Erau așa-numitele „Biserici ale tăcerii”. Și tăcerea nu era un vis, nici teamă, era o veghe eroică.

Cu două săptămâni în urmă, miercuri, pe 25 noiembrie (2009 – *n.tr.*), am citit în timpul Sfintei Liturghii textul din *Cartea profetului Daniel* (*Dan* 5,1-6.16-17.23-28) în care se descrie cum a apărut degetul unei mâini care a scris: „Mene, theqel, upharsin”. Baltazar, ultimul rege al Babiloniei, a pregătit un mare banchet pentru miile de demnitari ai săi. La vederea acestor cuvinte, s-a schimbat la față: l-au cuprins gânduri înfricoșătoare, sufletul i s-a tulburat și a început să tremure, astfel încât genunchii i se loveau unul de altul. Daniel i-a dat această interpretare: „Mene: Dumnezeu a numărat zilele domniei tale și le-a pus capăt; theqel: tu ai fost pus pe balanță și ai fost găsit prea ușor; upharsin: împărăția ta a fost împărțită și dată mezilor și perșilor” (*Dan* 5,26-28).

Când, pe 3 octombrie 1946, lui Stepinac i s-a intentat un proces-farsă, el le spunea anchetatorilor săi: „Am conștiința împăcată și senină. Dacă voi nu îmi veți da dreptate, îmi va da dreptate istoria”. Și așa a fost. Nimeni în acel moment nu-și putea imagina că în aceeași zi de 3 octombrie, 52 de ani mai târziu (1998), el a va fi beatificat. Atunci Stepinac prevăzuse victoria istoriei.

1.1. Câteva date biografice

Alojzije Stepinac s-a născut pe 8 mai 1898 la Krasic, fiind al cincilea dintre cei nouă copii născuți din căsătoria tatălui său, Josip, și a mamei sale, Barbara. După ce a terminat clasa a șasea de gimnaziu, a intrat în liceul arhiepiscopal cu intenția serioasă de a se dedica vocației preoțești. Pe neașteptate, a fost chemat să-și satisfacă serviciul militar și a fost trimis pe frontul italian (1917-1918). Demobilizat în 1919, s-a întors acasă și s-a înscris la Facultatea de Agronomie. Însă s-a întors în sat, unde a lucrat câțiva ani pe moșia tatălui său. În acei ani s-a îndrăgostit de o fată și s-a logodit cu ea. Era în plan chiar căsătoria cu Marija Horvat. Însă ea și-a schimbat părerea, i-a întors inelul și s-au despărțit în pace. Spre sfârșitul anului 1924 (la 26 de ani), Stepinac a luat decizia fermă de a deveni preot și a fost trimis la Roma, la Colegiul „Germanicum”. La Universitatea Pontificală „Gregoriana” și-a finalizat studiile de filozofie și teologie cu două doctorate. Pe 30 mai 1934 a apărut știrea că Papa Pius al XI-lea l-a numit pe Alojzije Stepinac arhiepiscop coadiutor cu drept de succesiune la scaunul arhiepiscopal de Zagreb.

2. Și-a ridicat vocea împotriva național-socialismului (fascismului)

Nu sunt adevărate acuzele aduse lui Stepinac care îl definesc drept colaborator al naziștilor. Dimpotrivă, în timpul războiului, el denunța deschis abuzurile și nerușinarea naziștilor într-o perioadă în care Zagrebul era ocupat de către germani.

2.1. Opoziția fermă față de fascism și nazism

Reprezentantul german la Zagreb, Edmund Glaise von Horstenau, spunea: „Dacă în Germania un episcop german ar îndrăzni să vorbească asemenea lui Stepinac, nu ar coborî viu de la amvon”. Arhiepiscopul „a protestat față de distrugerea sinagogii și a reușit să împiedice ca evreii să poarte banderola galbenă la braț și, personal, a salvat 10% din populația evreiască a Zagrebului”, după cum spune cardinalul Kuharić.

Șeful poliției germane din Zagreb a scris în raportul său: „Arhiepiscopul Stepinac este cunoscut ca un mare prieten al evreilor (*Grosser Judenfreund*) și îi apăra pe evrei cu toată puterea sa”. În raporturile poliției germane, Stepinac era prezentat întotdeauna ca un inamic al Germaniei. Nenumărate sunt intervențiile sale în apărarea celor persecutați, în scris sau cu viu grai: „Bisericii Catolice nu-i este teamă de nici o putere pământească atunci când este vorba de apărarea drepturilor fundamentale ale omului”.

2.2. *Împotriva „noii ordini”*

Stepinac s-a pronunțat împotriva „noii ordini” proiectate de către Hitler, contrapunându-i decis Decalogul. Din această cauză, a fost acuzat de filocomunism. El a răspuns: „Ar fi mai bine să vă examinați conștiința, minciuna are picioare scurte”.

Pe 25 octombrie 1942, în catedrala din Zagreb a spus:

Afirmăm că orice popor și orice rasă pe pământ are dreptul la viață și la un tratament demne de om. Toți, fie țigani sau altă rasă, fie negrii din Africa sau europenii civilizați, fie evreii detestați sau mândrii arieni au dreptul să spună «Tatăl nostru care ești în ceruri». Și dacă Dumnezeu a lăsat acest drept, care autoritate poate să-l nege? Din acest motiv, Biserica Catolică a condamnat mereu și condamnă, chiar și azi, orice nedreptate și violență comise în numele unei clase, sau rase, sau națiuni.

Ne aflăm în anul 1942, când Zagrebul era ocupat de către germani.

2.3. *„Biserica Catolică nu cunoaște rase de stăpâni și rase de sclavi”*

În numeroasele sale omilii se găsesc afirmații de acest fel. Pe 31 octombrie 1943 a reafirmat:

Am declarat întotdeauna, chiar și în public, principiile legii eterne a lui Dumnezeu, fără a ne interesa dacă e vorba de croați sau sârbi, de evrei sau țigani, de catolici sau musulmani, de ortodocși sau de oricare alții... Biserica Catolică nu cunoaște rase de stăpâni sau rase de sclavi. Biserica Catolică cunoaște doar rase-creaturi ale lui Dumnezeu. Biserica nu recunoaște nicidecum diferențe esențiale între oameni: și unii, și alții au sufletul nemuritor, și unii, și alții descind din aceeași stirpe regală, pentru că își au originea în Dumnezeu creator. Aceasta este învățătura rasială a Bisericii Catolice...

Cu siguranță, aceste fraze nu trezeau aprobarea nici a naziștilor, nici a fasciștilor.

3. *Față de comuniști: frangar non flectar*

3.1. *Vă trimit într-o baie de sânge*

Când, la sfârșitul războiului, pe 15 iulie 1945, în catedrala din Zagreb, 22 de tineri diaconi au primit hirotonirea preoțească de la arhiepiscopul lor, Alojzije Stepinac știa că are de-a face cu o generație de preoți pregătită să înfrunte un timp în mod special dur. La sfârșitul prânzului, Stepinac s-a ridicat în picioare, i-a privit în ochi pe unul și pe altul și le-a spus cu sinceritate: „Vă trimit într-o baie de sânge”. Pur și simplu, „într-o baie de sânge”.

Ei au înțeles ce avea într-adevăr în vedere în acea zi arhiepiscopul lor: conștiința că Biserica Catolică din Croația era pe punctul de a trece pe calea crucii, pe drumul martiriului. Istoria a arătat că avea dreptate.

1.2. O generație de preoți gata să moară pentru Biserică

„Eram conștienți că dintr-un moment în altul puteam fi uciși sau arestați pentru a fi supuși unor procese absurde”, spune cardinalul Kuharić. „Am fost o generație de preoți gata să moară pentru a nu-l trăda pe papa, pe episcopul nostru, Biserica noastră, neamul nostru”, afirmă Mons. Ante Jurić, arhiepiscop de Spalato-Makarska. Semnificativă a fost atitudinea episcopilor: nimănui nu i-a fost frică să mărturisească până la sfârșit propria credință. Mons. Josip Carević, episcop emerit de Dubrovnik, a fost ucis în aprilie sau în mai 1945; mormântul său este și astăzi necunoscut; Mons. Janko Šimrak, episcop de Križevci, a murit în urma tratamentului inuman la care a fost supus în închisoare; Mons. Josip Srebnić, episcop de Krk, și Mons. Pavao Butorak, episcop de Dubrovnik, au fost aspru persecutați; Mons. Petar Čule, episcop de Mostar-Duvno, a fost încarcerat timp de zece ani, torturat, condamnat la domiciliu forțat și deci pus în imposibilitate să-și îndeplinească slujirea episcopală. Nu a fost episcop sau preot care să nu fie persecutat în vreun fel. Conștienți de riscuri, episcopii au fost întotdeauna uniți. Stepinac nu era singur. Între anii 1939 și 1945 au fost uciși 15% din clericii croați (o dată cu instaurarea regimului comunist iugoslav, au fost uciși 506 preoți, 52 de seminariști din seminarul mare și 38 de seminariști din seminarul mic, 17 frați laici și 31 de surori). Acești 15% din cler au fost exterminați ca victime în *odium fidei*. „Istoria va revela într-o zi motivele acestui măcel planificat și ne vom bucura că vor fi, în sfârșit, făcute cunoscute numele acelor care le-au ordonat”, scrie cardinalul Kuharić.

3.3. Scrisoarea episcopatului împotriva violențelor comuniștilor

În mai 1945, Croația era din nou în componența Iugoslaviei, sub regimul comunist. Pe 17 mai 1945, la nouă zile după sosirea partizanilor comuniști la Zagreb, arhiepiscopul Stepinac a fost arestat. A fost ținut în arest 17 zile. Rezultatul a fost o persecuție mai aprigă: asasinate și arestări zilnice, în școli a fost interzis catehismul, bunurile bisericești au fost jefuite. Însă episcopii nu s-au înspăimântat. În scrisoarea pastorală din 22 septembrie 1945, ei au adunat toate faptele concrete ale persecuției și au cerut respectarea drepturilor și libertății Bisericii. Violențele nu au frânt rezistența Bisericii.

4. Stepinac în fața tribunalului în 1946

Pus la punct interogatoriul, pe 3 octombrie i s-a permis Mons. Stepinac să-și susțină apărarea față de acuzele aduse. Printre altele, a spus:

La toate acuzele care mi s-au adus răspund că am conștiința împăcată, chiar dacă publicul prezent m-ar lua în râs... Pentru convingerile mele sunt gata să suport nu doar batjocurile, disprețul și umilirea, ci chiar și moartea, în orice moment, pentru că am conștiința împăcată... Nu vreau să vorbesc mult despre acest subiect; vreau să afirm că am conștiința curată și că istoria la timpul ei va judeca această hotărâre... Ați comis o eroare fatală ucigând atâția preoți. Poporul nu o va uita niciodată! Apoi, în ceea ce ține de cazul meu personal, nu am nevoie de îndurare, pentru că am conștiința împăcată.

Istoria dă cont mereu. Comuniștii au încercat ani de-a rândul să-i separe pe catolicii croați de papa. Au căutat să distrugă 13 secole de istorie a poporului croat, o istorie care nu poate fi înțeleasă dacă e ruptă de fidelitatea față de Biserică. Au încercat să distrugă, cu orice preț, comuniunea eclezială: prin ademeniri și amenințări, prin coruperi și asasinate, prin înșelăciuni și torturi. Stepinac s-a opus într-o manieră decisă, de neclintit, proiectelor comuniștilor îndreptate împotriva Bisericii. Regimul nu admitea rezistență și, de aceea, l-a persecutat și umilit. Însă nu l-a înfrânt (*frangar non flectar!*).

A fost o victorie a istoriei când sâmbătă, 3 octombrie 1998, succesorul lui Petru, al acelui Petru căruia Stepinac i-a rămas fidel până la martiriu, a mers în pelerinaj la sanctuarul de la Marija Bistrica, acolo unde Stepinac prefera să meargă să se roage. Un pelerinaj care a culminat cu beatificarea ce a recunoscut martiriul cardinalului croat. A fost o victorie a istoriei, definitivă și sigură, fără umbră de îndoială, la liturghie participând peste o jumătate de milion de oameni.

4.1. Ioan Paul al II-lea despre Stepinac (3 octombrie 1998)

Actul solemn al beatificării lui Stepinac a avut loc în sanctuarul național croat de la Marija Bistrica. Fericitul Alojzije Stepinac nu și-a vărsat sângele în sensul strict al cuvântului. Moartea sa a fost cauzată de lungile suferințe îndurate: ultimii 15 ani ai vieții sale au fost un șir continuu de chinuri, în mijlocul cărora el și-a expus cu curaj propria viață pentru a da mărturie pentru evanghelie și pentru unitatea Bisericii.

În predica din cadrul ceremoniei de beatificare, Papa Ioan Paul al II-lea a spus:

În persoana noului fericit se sintetizează, pentru a spune astfel, întreaga tragedie care a lovit poporul croat și Europa în decursul acestui secol caracterizat de cele trei rele: fascismul, nazismul și comunismul. Acum el se află în bucuria cerească alături de toți cei care au luptat lupta cea bună. Cu itinerarul său uman și spiritual, fericitul Alojzije Stepinac a oferit poporului său un fel de busolă pentru a se orienta.

Iată punctele sale cardinale: credința în Dumnezeu, respectul față de om, iubirea față de toți dusă până la iertare, unitatea cu Biserica ghidată de succesorul lui Petru. El știa foarte bine că nu se poate face rabat de la adevăr, pentru că adevărul nu este o monedă de schimb. De aceea, mai degrabă a înfruntat suferința decât să-și trădeze propria conștiință și să nu mai fie fidel cuvântului dat lui Cristos și Bisericii. El a preferat să rămână credincios succesorului lui Petru. Din acest motiv, a fost calomniat și condamnat. Prin beatificarea sa, recunoaștem victoria evangheliei lui Cristos asupra ideologiilor totalitare; victoria drepturilor lui Dumnezeu și a conștiinței asupra violenței și asupririi; victoria iertării și a reconcilierii asupra urii și a răzbunării.

Figura fericitului Alojzije Stepinac reprezintă pentru toți un punct de referință spre care trebuie să privim pentru a ne inspira și a ne susține.

Traducere
Petru Ciobanu